

---

*Otiskli jsme před 100 lety*

---

Vážení čtenáři,  
předkládáme vám tři články publikované v našem časopise č.4/1922 v rubrice „Vojenství doma a v cizině“. Jedná se o dva příspěvky Josefa Alexandra „President republiky ve válečné škole“ a „Pan president v Milovicích“. Dále, příspěvek nadporučíka Oskara Futtera „Vyučovací metoda Komenského ve škole vojenské“.

Články si můžete také přečíst nebo stáhnout na webových stránkách našeho časopisu [www.vojenskerozhledy.cz](http://www.vojenskerozhledy.cz) v nabídce archivu.

# VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

**President republiky ve válečné škole.** Při své návštěvě ve vojenské tělocvičné škole počátkem dubna t. r. slíbil pan prezident Masaryk, že bude moci napříště častěji se věnovat armádě, nežli dosud. Plně svůj slib, navštívil pan prezident záhy na to dvě instituce pro výchovu důstojníků, jednak pražskou válečnou školu, jednak vojenský tábor v Milovicích, kde věnoval svou pozornost hlavně praktickému kursu pro štábní důstojníky.

Návštěvu ve válečné škole vykonal pan prezident dne 27. dubna v průvodu ministra národní obrany Udržala, náčelníka hlav. štábu gen. Mittelhaussera, gen. inspektora dra Machara a zem. voj. velitele generála Syrového. Pan prezident přijel ozdoben řádem „Sokola“, který mu právě toho dne odevzdali gen. Syrový a podpluk. Wuchterle jménem velitelství čs. vojsk na Rusi. U vchodu do školy na Pohorelci uvítal pana prezidenta velitel školy franc. plukovník Jamet a představil mu professorský sbor, sestávající ze 3 československých a 7 francouzských důstojníků. Pak uvedeni byli návštěvníci do posluchárny, kde byli shromážděni důstojníci, dokončující právě druhý rok studia na válečné škole. Náčelník hlav. štábu českým proslavem uvítal pana prezidenta, představil mu první frekventanty školy a projevil mu vděčnost celé školy za návštěvu, která dodá mocné opory dalšímu vývoji tohoto intelektuálního střediska. Ujistil pana prezidenta, že důstojníci odejdou z této školy s přesvědčením, že svobodný národ, který si zaslouží své národní samostatnosti a který chce se vyhnouti všemu překvapení, musí zůstat předvojem myšlenkového usilí ve všech oborech a zvláště také ve vědách vojenských. Návštěva páne presidentova a celý jeho život připomene těmto žákům, že všechna naučení zkušenosti i dějin zůstanou mrtvou písmenou, nejsou-li ožívována myšlenkovou prací každého jednotlivce s ohledem na proměnlivé požadavky doby. Tato návštěva připomene jim také, že pouze houževnaté usilí intelektuální a kritické dodá budoucím vojevůdcům autority, která podmaňuje všechny vůle, charakter, jenž zmáhá všechny překážky a chuti k odpovědnosti, která si zaslouží vítězství.

Ve své odpovědi připomenul pan prezident, že za svého čtyřletého pobytu za hranicemi za světové války s přirozeným zájmem pozoroval armády v poli a všechny vojenské poměry ve spojeneckých zemích. Přišel ku poznání, které si verifikoval studiem válečné literatury (Buat, Civrieux a j.), že francouzská strategie i taktika se ve světovém zápase dokonale osvědčily. Pan prezident dal výraz svému přesvědčení, že na straně Francie projevila se ve vojenském ohledu neobyčejná hybnost a že francouzské velení dovedlo dokonale přizpůsobiti svoji strategii terénu i všem poměrům. Francie dovedla takto vyvážit nevýhodu své menší populace. Proto jest pan prezident od války přívržencem francouzské doktríny a uvítal příchod francouzské vojenské misie k nám z důvodů věcných, nikoliv pouze politických, jak se tu a tam náš poměr k Francii nesprávně a stranicky posuzuje. Za práci vykonanou ku prospěchu

\*) Je zajímavé, jaký vliv měly již pokusy s mozdířem na opevňovací techniku v Rak.-Uhersku. Byl proveden pokus střelby na úplně moderně vystavěný pevnostní objekt, jenž byl opatřen různě dimenzovaným a různě provedeným klenutím, pancéřovými deskami a jinými prostředky; bylo nutno poznati, jak tyto věci se chovají při střelbě z těžkých mozdířů. Pokus v lednu 1913 provedený ukázal, že všechny tehdejší názory o nutné pevnosti klenb, pancéřových desek atd. byly mylné a že žádný z oněch požadavků proti účinku palby mozdířové nestačil. — To mělo ihned za následek, že byla stálá opevnění rakouské říše postupně zesilována.

čs. vojska vzdal pan prezident republiky dík generálu Mittelhausserovi a celé francouzské misi. Zákum školy připomněl pak, že armádu podle Napoleona nutno cenit podle hodnoty důstojníka; z toho vyplývá pro důstojníky velká odpovědnost.

Pan prezident vyslechl pak se zájmem přednášku o opevňování, jeho významu, vývoji za války 1914–1918 a o jeho použití v Československu, kterou pronesl český profesor válečné školy, franc. ženijní major Saintagne. Na to odebral se pan prezident do informačního kursu pro vyšší důstojníky, který se právě konal při válečné škole a přihlížel po delší dobu taktickým cvičením důstojníků na mapě, jež řídí profesoři válečné školy franc. podplukovníci Martin-Prevel a Maratuech a čs. major Fiala. Pan prezident rozmlouval s profesory a žáky a zajímal se živě o vyučování.

Tato návštěva hlavy státu ve vyšším důstojnickém učilišti znamená již tím, že se uskutečnila, neméně pak projevy, které byly při té příležitosti učiněny, mocný podnět k vyššímu hodnocení armády a výchovatelského poslání důstojníka v široké veřejnosti. Pan prezident svou exkursí do válečné školy dal na jevo, že při všech četných státnických a politických starostech má živý zájem o výchovu důstojnictva, od jehož kvalit odborných a mravních do velké míry závisí úspěšná obrana země a také fyzické i morální zdraví mladé generace národní.

**Pan prezident v Milovicích.** Ve čtvrtek 4. května prohlédl si pan prezident republiky kurs pro štábní důstojníky v Milovicích. Přijel do Milovic po deváté hodině ranní, doprovázen ministrem národní obrany, předsedou branných výborů N. S. posl. Špatným a senátorem Křofáčem, náčelníkem hlavy štábu gen. Mittelhausserem, gen. inspektorem pluk. Macharem, sešlým šéfem drem J. Vaníčkem, zem. velitelem gen. Syrovým, kanceléřem drem Šamalem a podpluk. drem Rejholcem. Do Milovic dostavili se při té příležitosti také vojenští attaché jihoslovanský, rumunský, polský, italský a americký. Po uvítání představiteli úřadů a občanskými hodnostáři, odebral se pan prezident ihned na cvičiště, kde mu franc. pluk. Bourguignon představil frekventanty kursu pro štábní důstojníky. Aby byl znázorněn způsob vyučování v kursu, bylo panu prezidentovi a jeho průvodcům předvedeno cvičení, které představovalo boj pěšího praporu při pronásledování nepřitele, kladoucího odpor. Situace vyžadovala v prvé řadě dělostřelecké průpravy, která byla provedena oddílem dělostřelectva přímé podpory. Na to vyrazil k útoku prapor pěchoty, podporován kulomety, tanky a pancířovými automobily. Spojení obstarávalo vedle telefonu a pozemní telegrafie také letadly a poštovními holubami. Letadel použito též k zásobování postupující pěchoty náboji. Po odtroubení podal náčelník hlavy štábu gen. Mittelhausser odborný výklad o praktickém použití letectva ve službě spojovací, o zásobování bojové linie náboji pomocí letadel, o značení linie pro pěchotu letadly a o jiných možnostech i úkolech vzdušnoplošné služby. Pan prezident se zájmem vyslechl tento výklad a dal se také za boje informovat o jednotlivých jeho podrobnostech generály Mittelhausserem, Syrovým a Antonym. Projeviv radost nad zdařilou ukázkou cvičení, vrátil se pan prezident do Prahy. Také tato návštěva prezidentova, stejně jako čtrnáct dní po té provedená neohlášená přehlídka několika cvičišť velkopražské posádky, jsou s to, aby vzbudily živější zájem veřejnosti pro armádu a dodaly jí mravní opory, které ke splnění svého vážného úkolu potřebuje.

Josef Alexander.

**Vyučovací metoda Komenského ve škole vojenské.** V nejnovější době se pohybuje otázka veškerého školství kolem hesla „národní vyučování“.

První, kdo se v zemích koruny svatovavelské zabýval úsilovně touto myšlenkou, byl Jan Amos Komenský, veliký učitel národa českého, jenž hledal všech prostředků, aby vyučování svých žáků podle možnosti zjednodušil a podal tak jasné a názorné, že by si žáci mohli vyloučené věci lehce zapamatovat a i žáci nechalpaví a méně inteligentní. Všeobecně se ukázalo, že vyučování názorné jest nejpřirozenější, a užívá se ho v dnešní době všeobecně.

Čím neinteligentnější je žactvo, tím více chápe slova učitelova, tím méně dovede sledovat i nejjednodušší výklady. Žák, který nedovede porozumět nejpřirozenějšímu proslvu nebo přednášce, chápe však vše okamžitě, ukáže-li se mu buď v přírodě nebo obrazně (nárt, model atd.).

V praktických Spojených státech severoamerických se ujalo názorné vyučování tou měrou, že si bez modelů, nártů nebo pravdivých ukázek v přírodě nelze americkou školu již mysliti.

Nejtěžší vyučování nastává ovšem ve školách vojenských, kde se scházejí veškeré vrstvy lidu, všech stupňů inteligence. Armáda je podle moderních pojmů vysokou školou prostého lidu. Vojenská správa československá pochopila plně

význam výchovy vojína pro jeho život civilní a ujala se jí velmi úsilovně. Zřízeny byly osvětové úřady od nejvyšších po nejnižší jednotky. Všude fungují osvětoví náčelníci, osvětové výbory, konají se přednášky ze všech možných odborů. Vyučuje se státovědě, dějepisu, zeměpisu, češtině, lehké matematice atd.

Ale postup dosavadního vyučování rozhodně nestačuje pro kontingenty dodávané nám z Podkarpatské Rusi, ze Slovenska a z mnohých horských krajů Čech a Moravy.

Vždyť docházejí k plukům nováčkové, kteří po prvé v životě jeli drahou, když rukovali, po prvé spatřili domy o dvou nebo více poschodích, s udivením pohlížejí na vozy, jak ujíždějí velkou rychlostí po silnicích nejsouce taženy ani koni, ani nějakým viditelným strojem jako vlaky, s posvátnou hrůzou pohlížejí na nestvůry volně létající vzduchem o závod s ptáky. A těmto dobrým lidem, kteří nedotčení kulturou kdesi v horách spokojeně trávili svůj život, jsou od přírody těžce chápaví, málomluvní, plní údivu nad otevírajícím se světem, zmátení tisíci nových, nepoznaných dojmů, těm je těžko přednášet. Nejkrásnější, nejdůvodnější sestavená přednáška, přednesená nejlepším řečníkem, nemůže mít u těchto dobrých polodivochů účinku a žádoucího úspěchu. Slova bijí v sluch, rozvíří mozek nezvyklý práci a myšlení a utíkají rychle druhým uchem ven, zachánávající za sebou jen změť uryvků z krásné přednášky, jichž nelze vůbec nikterak srovnati; a báječná přednáška se mění prostě v dobrácký nesmysl.

Zkusme však jednou metodu jinou. Místo abychom přednášeli dvě nekončící hodiny o tom, co jest to na př. letadlo, ukažme vojínu malý snímek, model letadla, nebo ještě lépe, dovolují-li to okolnosti, skutečný aeroplan. A ejhle! Čeho jsme nedosáhli nekonečným mluvením, namáhajícím učitele i žáky, dosahujeme v mžiku. Ukážeme prstem na stroj a pravíme: Aeroplan. A udivený voják okukuje nestvůru se všech stran velice opatrně a opakuje si potichu: aeroplan, aeroplan. A to si dobrý hoch pamatuje a obrázek létajícího zázraku mu z paměti nikdy nevymizí. Ale vždy nebude učitel dána příležitost, aby vždy a všude mohl svým žákům předvádět ve skutečnosti vše to, čeho požaduje program stanovené látky vyučovací. Tu nutno sáhnouti k modelům a náčrtům a vyučovat podle nich.

Opatření si náčrtů a modely jest ovšem při skrovných finančních prostředcích vojenské správy dnes věc skoro nemožná. A tu nutno hledati cestu, jež by ze všech nejlépe vyhovovala požadavkům názorného vyučování a cestu lacinou, snadnou, jež umožňuje snadné a zřetelné předvádění.

Jediný a nejlepší takový prostředek jest obyčejný promítací přístroj, potřebné diapositivu a napieté plátno.

O promítací přístroj není v žádné posádce nouze. Každé městečko má dnes svůj vlastní kinematograf, každá střední škola má větší projekční aparát, ve větších posádkách jsou vojenská kina, zřízená YMCOU, a kde není možno dosíci vojenskému oddílu promítacích přístrojů, nebude příliš obtížné, zakoupiti z osvětových fondů slušné laterny magiky, jež také našim účelům plně vyhoví.

Hlavní otázkou bude opatření diapositivů. Předem se ptáme: Kdo je bude zhotovovat? Letecké formace mají v nejnovější době vlastní fotooddíly, jež jsou zařízeny jak pro fotografii pozemní, tak i pro fotografii leteckou. Tyto oddíly disponují nejmodernějším materiálem fotografickým, mají dostatečné množství zpracovaného personálu a za vedení zručného velitele jsou s to, aby snadno vykonaly práci shora projektovanou.

Rozdělení celé práce fotografické by musilo ovšem býti řádně organizováno a třídila by se celá činnost takto:

1. Vyhотовení diapositivů potřebných pro výcvik letecký.
2. Fotografování všech odvětví pěchoty.
3. Diapositivu pro výcvik dělostřelectva.
4. Diapositivu pro výcvik jízdy a zbraní technických.
5. Fotografování všech ostatních nejhlavnějších odvětví armády.

Pro letectvo by byly fotografovány veškeré formace leteckých jednotek na zemi i ve vzduchu, veškeré typy letadel, zařízení hangarů, rádiové stanice, meteorologické stanice, mužstvo při obsluze přístrojů, chování se pilota a pozorovatele v různých situacích, boj ve vzduchu, práce v dílnách, vzorná skladiště, fotooddíly, obsluha fotokomor atd.

Pro pěchotu a dělostřelectvo bylo by ovšem lze využití výcviku prostřednictvím diapositivů nejvíce.

Není vždy možno, aby útvary sestavily sobě podle přání jednotky na válečném stavu, v úplné válečné výstroji a výzbroji. Stačilo by tudíž, aby žádoucí jednotka byla sestavena jen jednou, válečně vyzbrojena a zachycena snímkem. Diapositiv podrží obraz na věčné časy a lze jej žákům každé doby předvésti. Totéž by bylo při výcviku pěchoty a dělostřelectva ve službě technické.

Časté budování zákopů, drátěných překážek, kaveren, celých opěrných bodů, posic dělostřeleckých, krytů pro menší i větší jednotky jest za účelem výcviku mužstva ve službě technické věci nemožnou, jelikož útvary většinou nemají vhodného místa pro tyto pokusy, jež jsou spojeny s velkými výlohami a ztrátou času. Vybudujeme tudíž větší opěrný bod jen jednou, za to však tak, že bude vyhovovati všem požadavkům moderní války, a zhotovíme jeho snímky se všech stran, jak ze země, tak i se vzduchu, a promítací přístroj podá nám jasný, věrný obraz, nejlepší to prostředek názorného vyučování.

Tak můžeme podávati rychle a názorně veškeré útvary a formace řadové i bojové, postavení slavnostních oddílů, chování se vojinů ve všech případech, výcvik jednotlivce, výcvik vojína v řetěze, v útočné hlídce, při házení ručních granátů, chování se při střelbě na strelnici, obsluha kulometů, obsluha děl, různé typy děl, kulometů, pušek, výstroj kulometných rot, práce vrhačů min a granátů, vrhačů plamenů, plynových přístrojů atd. atd.

Pro technické formace má vyučování diapositivů nemenší důležitost. Opětně stavěti stále i přechodné přechody říční a pod. stojí veliké sumy peněz a spoustu času. Není možno, aby byly častěji zhotovovány a za účelem výcviku opět předváděny. Rovněž stavění ostatních výcvičných pomůcek technických děje se za velkých obtíží.

A tu opět přichází na pomoc fotografie se svou jednoduchou metodou. Několik diapositivů nahradí celou komplikovanou proceduru v době libovolné.

Podobným způsobem můžeme znázorňovati postup všech prací, zařízení a organizace ostatních útvarů a úřadů armádních.

Je samozřejmo, že projekt, zde krátce uvedený, musí býti, než bude proveden do posledních podrobností, přesně promyšlen a propracován. Práce s fotografováním bude sice nemalá, ale doba trvání a náklady s ní spojené jsou nepoměrně malé proti času a nákladu, který by vyžadovalo skutečné předvádění žádoucího učebního materiálu v praxi.

Velkou výhodou metody zde navržené jest ta důležitá věc, že i nejmenší oddíly mohou býti ve všech možných oborech vojenských separátně vyučovány co nejdůkladněji.

Program prací by se dělil na dvě hlavní části:

1. Práce letní — fotografování.
2. Práce zimní — vypracování.

V letním období by nařizovala na požádání fotooddílu velitelství divisi sestavení potřebných formací, vybudování opěrných bodů, pořádala by se vzorná cvičení, vypracovaly by se všemožné technické stavby polní atd., jež by fotooddíl v nejdůležitějších částech a fázích fotografoval. Spoluúčinkovati by musili všichni interesovaní odborníci všech odvětví armády, hlavně učitelé ze školy válečné, ze škol záložních důstojníků, ze škol odborných, jako telegrafických, radiotelegrafických, kursů pro výcvik v používání plynů, ručních granátů, vrhačů min a granátů, z centrálního učiliště leteckého, ze škol dělostřeleckých atd.

V období zimním by pak byly zhotovené snímky podrobně propracovány, vypracovány diapositivy, rozmnoženy podle objednávek vojenské správy a rozestřány jednotlivým oddílům.

Je samozřejmo, že by se personál leteckých fotooddílů musil o velké procento zvětšiti, aby mohla býti celá práce vykonána tak, jak si toho jest práti. Celý podnik je ovšem věcí velmi nákladnou, i musila by vojenská správa povolit na tento účel značnou sumu, však jest jisto, že by užitek, vyplývající z vyučování diapositivů, byl veliký a zajisté by odměnil vynaložený náklad mnohonásobně.

Nadporučík Oskar Futter.